

## PREFAȚĂ

### LA MANETELE UNEI VECHI LOCOMOTIVE STEPHENSON

„Eram o ceată de inși transparenți,/ un fel de visători de profesie,/ avangardiști miopi/ cotrobăind prin garderoba literaturii,/ scribi jerpeliți lucrând/ la Cartea Nimicului”; acestea sunt profilul și povestea poetului optzecist, oriunde va fi trăit el în „patria limbii române”, cum, retoric, spunea Nichita Stănescu: în 1982, pe când se (re)încadra între visătorii de profesie, Arcadie Suceveanu lucra la *Cartea Nimicului*, alături de Aurel Pantea care se pregătea să exploreze lucrul perfect, sfera impenetrabilă a *negrului pe negru* și care avea viziunea venirii Nimicitorului în vremea putrezirii codurilor limbajului poetic, dar și prin preajma lui Ioan Moldovan, cel „de gât cu mainimicul”, adolescent „plin de cuvinte” care vine de pe Vechiul Tărâm ca să dărâme „pe-aici ce e de dărâmat”, în sfârșit, cu Mircea Cărtărescu degustând Nimicul din Halucinaria sa: temele și motivele literare circulă, cum se vede, în interiorul unei paradigme de sensibilitate care definește însăși generația scribilor jerpeliți și avangardiștilor miopi. Până la *Cartea Nimicului*, Arcadie Suceveanu a trecut, asemeni tovarășilor săi, peste diverse praguri și prin diferite filtre de percepere a lumii și sinelui: până la *Nimic e o cale* al cărei traseu e limpede trasat de lirica sa, în succesiunea volumelor și vârstelor poetice. Primele cărți – *Mă cheamă cuvintele* (1979), *Țărnul de echilibru* (1982), *Mesaje la sfârșit de mileniu* (1987), *Corabia de la mansardă (7 jurnale de bord, 1983-1987)* – sunt ale unui elegiac în răspăr cu veacul, denunțându-i bolile, îndemnând la vigilență în fața lui *homo informaticus*, păzind dulapurile copilăriei și fondul de aur al sentimentelor din bibliotecă: „Ninsoare obosită, uzată, iarbă aproape plictisită,/ sentimente galvanizate, superproducție,/ viermi de mătase recalificați, producând/ nylon verde. Dar nu, nu vă întristați:/ băncile elvețiene au și început să primească/ depuneri nelimitate de mireasmă

de pin și/ freamăt de pădure./ În burta calului au fost găsite trenuri,/ foarte multe trenuri, kilometri întregi/ de șine și roți, roți, roți./ 1987 – să fie oare adevărat?!/ Fiți vigilenți, în veacul nostru bântuie/ molii atomice, aerisiți cât mai des/ dulapurile în care vă stă închisă copilăria,/ bibliotecile în care păstrați fondul de aur/ al sentimentelor./ Doamne, ce absurditate: luptător/ al stării pe loc!/ Închisă în carapacea marilor orașe, copilăria mea –/ fragilă și sfidătoare – miroase-a răchiți/ și-a cânepă topită. Habar nu are de/ *homo informaticus*./ Noaptea cimitirele celor săraci mai visează/ reforme/ Și dintr-odată mă simt aproape fericit/ că se mai aud greierii și trandafirul/ mai are miros” (*Jurnal de bord – I*).

În locomotiva cețoasă a veacului și în clinchetul monedelor care acoperă definitiv Simfonia a 9-a de Beethoven, poetul *încă* mai cioplește sentimente „în forma lor naturală”, ironizând „prezentul industrial”, fără ca lirica să capete deocamdată previzibilele accente expresioniste: în *Țărmlul de echilibru*, *Mesaje la sfârșit de mileniu* și chiar în *Corabia de la mansardă*, Arcadie Suceveanu rămâne un elegiac atârnat de marginile veacului dușmănos. Figurile tutelare ale acestor prime cărți sunt *omul din scripeți*, *arcuri și roți* și *poetul* care visează încă la clipa când în toate școlile lumii va fi introdus „cântecul greierului” drept obiect obligatoriu de studiu: nu sunt încă țipătul și protestul deschis ale poetului expresionist, ci amărăciunea și șoapta rănită ale poetului (neo)romantic, față cu lumea computerului: „Un computer mai sânguincios ajunge până la/ corul antic, intră cu el în polemică:/ unui vers safic îi dă o replică/ de trei-patru logaritmi,/ contra unui imn de Pindar/ invocă teoria cuantelor./ Trec zilele – tautologii violete./ Legitimație de poet? Ca și cum ai zice:/ adevărul de dragoste, pașaport de rouă,/ certificat de copilărie./ Rana, ca un contor electric./ Te-aștept. În seara asta o lună magnetică/ atrage turlele orașului, o muzică galbenă/ se naște pe portative. La doar lumina/ ferestrelor scriu elegia locomotivei/ uzate. Sunt trist și te chem. Vino,/ mai e ceva septembrie în copaci,/ mai e ceva rouă-n sertare/ Era brutal și vulgar, lipsit/ de scrupule: ca o armată mărșăluind/ pe gâturi de viori, ca o firmă ce- ar/ vinde surâsul Giocondei/ ca pe o materie primă/ O civilizație purtând blazonul *Neanderthal*:/ plante carnivore, orașe-savane,/ academii-peșteră/ Dar veniți să vă arăt: pe zidurile/ morții trandafirii cățărători/ ai sângelui” (*Jurnal de bord – IV*).

Cu volumul din 1990, *Arhivele Golgotei* și, apoi, din ce în ce mai acut în următoarele – *Eterna Danemarcă* (1995), *Înfruntarea lui Heraclit* (1998), *Mărul îndrăgostit de vierme* (1999), *Cavalerul Înzadar* (2001),

*Zaruri pictate* (2003), *Corabia de la mansardă* (2004), *Arca dies* (2008), *Cafeneaua Nevermore* (2011), *Ființe, umbre, epifanii* (2011), *Profesionist al himerei* (2011) –, viziunea poetului se radicalizează, poemele croindu-se într-un evident tipar expresionist: lumea e o Danemarcă putrezindă, prăbușită în votcă și tutun, unde adevărul ruginește și oul se clocește în privighetori, luceferii se sting în „mâlul cu duhori”, lebedele sunt înjunghiate și viermii din baltă „au veleități” de raze ale unui soare ce plutește în canale cu mângă, drojzii și otravă: lumea roboților cu sufletul de plumb, a omului făcut din scripeți, arcuri și roți e, acum, o lume a inchișitorilor morilor de vânt: „Din șira lor și-acum mai ies reptile./ Târâșul e chiar starea lor de zbor –/ Un zbor ciudat, de vultur târător,/ De melc țestos, cu aripi inutile./ Lor le mai sună Țarigradu-n oase,/ Când se apleacă-a temenea; ei sunt/ Închișitorii morilor de vânt/ Cu sânge pervertit și limbi vâscoase./ Ei se ațin la drumul dinspre arte./ Vânează stele și le tund chilug,/ Și vorba lor duhnește a coșciug.../ Bine-ai venit! – îmi strigă de departe./ Când vin la ei din beznă și din moarte, –/ Fă-te comod... Pofim... Ia loc pe rug” (*Inchișitorii morilor de vânt*). În eterna Danemarcă se aud pisicile Apocalipsei și se distilează farmecul funciar al buldozerului, poemul însuși se configurează într-un atelier mecanic, cu mașini de fabricat absurd și haos: lumea lui Arcadie Suceveanu e în descompunere, reformulată pentru a intra, bucăți, în mașinile din atelierul mecanic.

Expresionismul lui Arcadie Suceveanu nu este unul vizionar, poetul nu proiectează nimic și, în consecință, lipsesc tensiunea extatică, accentele halucinatorii, transcenderea fantast tragică a realității; el chiar vede Danemarca din jur, în fluxul unei conștiințe apocaliptice care denunță criza spirituală într-o lume dezumanizată, surpată de civilizația roboților, scripeților, șuruburilor, arcurilor, roților; aici întrebările Sfinxului s-au uitat, miturile sunt „dulci pastile” pentru cei ce suferă de insomnie și plictiseală, Oedip poate fi văzut prin curtea azilului de bătrâni, caii troieni au sfârșit între „zoioase hamuri domestice”, poemul crește în sarcasm și ironie demolatoare, iar râsul țipat care se aude din spatele versului e unul bergsonian – *du mécanique plaqué sur du vivant*: poetul e la manetele unei vechi locomotive Stephenson, metaforă a lumii care se năruie: „La capăt de linie/ în spatele depozitului de cherestea/ am văzut-o pufăind, tușind spasmodic/ cu burta umflată de aburi./ Semăna cu o reptilă arhaică/ părea o omidă neagră lunecând unduios pe limba/ industriei./ /Ce-i acum viața ta/ dacă nu chiar această locomotivă cu aburi/ înaintând spre muzeul sentimentelor demodate/ cu roțile roșii strălucind pe șesurile literaturii/

prin gările celei mai glorioase provincii?/ Era frumoasă și tristă, în faruri/  
i se vedea lumina ochilor mei/ în motoare cutreiera sângele meu  
fantastic/ ușor obosit/ Ducea 14 vagoane («bielă- manivelă» – tren-sonet)/  
în care se vedea tinerețea mea/ adunată-n baloturi ușoare/ «Îi curg din  
cur ouă de dinozaur – s-o scoatem dracului/ pe linie moartă»/ Lângă  
turnul de apă/ printre butoaie cu var și rulouri de smoală/ îngerii mecanici  
o ciocăneau tacticos/ era frumoasă și tristă/ avea carcasa vopsită-n culoarea  
disperării/ în inima ei lucra sângele meu/ la patru pistoane, în faruri/ i se  
vedea lumina ochilor mei/ Locomotiva Stephenson – viața mea/alergând pe  
drumul cărbunelui și petrolului/ înaintând spre muzeul lucrurilor demodate/  
pe linii tot mai roșii, pe linii tot mai subțiri/ pe lamele lor de cuțit”  
(*Locomotiva Stephenson*).

Acest admirabil poem din *Eterna Danemarcă* anticipă tonul foarte  
polemic din *Mărul îndrăgostit de vierme*: apariția fantomaticii locomotive  
Stephenson marchează, în fond, ceea ce aș numi ciocnirea paradigmelor  
literare: romantism „desuet” versus antilirism („Pentru a supraviețui ca  
poet/ la sfârșitul secolului XX/ trebuie să fii profund antiliric/ ori să faci  
ceva trăsnet de tot/ de exemplu, să-ți cumperi o ghilotină/ Numai așa, capul  
îți va sări/ tot mai spectaculos în poeme/ sângele scurs se va încheaga într-  
un text/ roșu postmodernist”, scrie Arcadie Suceveanu în *Manualul  
bătrânului neofit*), fixând vremea când „groparii literaturii” bat în cuie  
transcendența, răstignesc parabolele, îngroapă utopia: „În Joia Mare  
biserica din Suceveni/ miroase-a deșertăciune/ învinsă./ Copiii adună prin  
curți vrafuri de nori/ așteptând cântarea cocoșului din parabolă/ Ah, iertați-  
mă, voi, douămiiști și voi,/ dezinhibate spirite postmoderniste,/ dar nu-mi  
pot înfrânge rușinoasa vetustețe idilică/ comunicându-vă, aici și acum, că  
în lunca Siretului/ vântul miop al Bunevestiri alăptează/ mătîșorii în  
sălci,/ că diminețile pe-aici poate fi văzut Dumnezeu/ în redingota lui  
Vasile Alecsandri: poc, poc, ciocănește ușor, deschizând ambasade/  
ambasade în trunchiuri/ dictând structura pânzei de păianjen ori/ drumul  
cărțiței pe sub pământ.../ Tot omul e bun și blând și arhaic/ părând să  
poarte taina răspunsului/ pe buze./ După-amiaza ți-o pierzi prin lutării/  
alegi vopsele pentru iconari/ ori stai de vorbă cu paracliserul ce-adună/  
liliecii morți din clopotniță/ Cu pâinea psalmilor sub căpătâi,/ seara adormi  
fericit, convins că viața ta/ e cercul mic/ înscris/ în Cercul cel mare”  
(*După-amiază arhaică*). Mansarda unde își cultivă Arcadie Suceveanu  
poezia „cu ochi albaștri”, ca ai lui Grigore Vieru este o altă corabie a unui  
alt Noe, eșuată pe propriul Ararat, unde lirismul „cu venele tăiate” nu  
poate fi resuscitat decât de „viețuitoarele” romantice și simboliste de pe

punte: Novalis, Poe, Rimbaud, Baudelaire, Byron sunt cei salvați pe arca sa: „Recunosc, sunt vetust, sunt anacronic, romantic/ adesea mă înham la corul antic/ necuviincios pentru vremea noastră/ postmodernistă/ îmi strivesc lacrima în batistă/ mă-mbăt cu-amurg și beau anume/ din cești de-argint/ sfârșit de lume/ mai scriu sonete neolitice, ca Will,/ retardat în rimă și stil/ vorbesc despre dragoste și ideal/ nu mă pot sincroniza decât/ cu iarba pe deal/ iar uneori împrumut de la Novalis/ monstruoasa floare albastră/ și vă bat cu ea, dinadins,/ în fereastră” (*Arca dies*): *omul* din poezia lui Arcadie Suceveanu, asemeni celui din poetica romanticilor și simboliştilor este *omul de dinaintea cuvintelor*, cel care, ziua, învață cântecul greierului, iar seara, adoarme fericit „cu pâinea psalmilor sub căpătâi”.

Într-o altă ordine, Arcadie Suceveanu e un solar rătăcit în Hiperboreea: poezia sa primește materie, în 1982, *dinspre* lumea vechilor greci, iar fluxul liricii se îndreaptă *înspre* acea lume: „Lăsați licornul nopților să treacă/ Cu pași de aur dinspre lumea greacă”, scrie Arcadie Suceveanu într-un poem precum *Catharsis (II)*, căutând în lumea greacă *țărmlul său de echilibru*, regăsindu-se în „calești de purpur” alături de Homer și Heraclit: legătura cu Sudul elen nu e nostalgie, nici un reper de identificare, ci *confruntare* ca pentru a-și găsi rosturile aici și acum; ca în acest poem memorabil: „Când am intrat în râu era dimineată/ nu se auzea curgerea/ prin carnea mea transparentă scheletul tânăr/ strălucea glorios/ «Dă-l naibii pe Heraclit, am strigat, eu voi fi/ primul care se scaldă de două ori/ în aceeași apă» – și așteptam apa/ să prindă în jurul meu pojghiță/ apoi alergam în josul râului/ s- o prind, să-i aflu tiparul în care m-am oglindit/ «Dă-l dracului de grec, strigam,/ cu tot cu dialectica și ordinea necesară»/ și iar alergam în josul râului/ dar de fiecare dată apa era alta/ alte și alte contururi lichide, alte oglinzi, alte muchii, alte linii/ «Vezi că ți se termină râul», îmi striga/ de pe mal Îngerul/ dar nu vroiam să aud decât vocea sângelui orgolios/ lustruind scheletul meu tânăr/ «Nu vreau să știu de niciun fel/ de principii fundamentale, strigam,/ să mă lase în pace cu acest stupid panta rhei»/ și alergam să prind apa în care mă oglindisem o dată/ dar apa era alta/ mereu și mereu alta alta alta/ Amurgea când curentul cel repede/ se mistui în marea indefinită/ râul se terminase, acum/ înotam într-o apă amorțită, nepământească,/ oglindită în sine/ nu era curgere, nu erau valuri, nu erau limite/ «E punctul Alfa, mi-am zis, o! De aici/ nu-mi voi mai putea relua experimentul»/ «Ți-ai cheltuit râul în zadar, altul/ nu vei mai avea niciodată, ești prost ca toți ceilalți»/, mi-a zis Îngerul trist/ și-a plecat” (*Înfruntarea lui Heraclit*). Între Sud și Hiperboreea e,

însă, Fanarul, *filtrul otrăvit* unde se năruie, deopotrivă, hohotul Eladei și albul zăpezii din Carpați: Țarigradul, Fanarul reprezintă o altă ipostază a eternei Danemarce, unde sferile desenate de greci se transformă în „pragmatice cercuri”, corul antic se stinge în replicile computerului, imnul lui Pindar nu mai are loc de teoria cuantelor, apa Styxului dă căldură în calorifere, iar sufletul e vândut de „brokerii Isarlăcului” la eternul circ balcanic.

Fiecărei etape a poeziei lui Arcadie Suceveanu îi corespunde câte o figură anume, câte un *centru de semnificare* a paradigmei poemelor. Astfel, în primele cărți e *Cavalerul florii de măceș* călare pe un greiere, cu spada înflorită, în fruntea „glorioaselor armate ale ierbi”: e un alt Don Quijote, cavalerul tristei *lumi* de la sfârșit de mileniu. Apoi, la curtea Mărului de Smarald din *Eterna Danemarcă* și *Mărul îndrăgostit de vierme* e chiar Cavalerul Vierme, Magnificul, pentru ca, într-o carte din 2001, poetul să celebreze pe *Cavalerul Înzadar*; numele, amintind de *înzadarul* lui Cezar Baltag, din *Odihna în țipăt*, e al clovnului care își înghite propriile lacrimi, al paiatei, nebunului, măscăriciului. Cavalerul florii de măceș, Cavalerul Vierme și Cavalerul Înzadar veghează surparea eternei Danemarce; *Cavalerul Dada* se ocupă de literatură, are grijă de cadavrul acesteia, părăsit pe țărnul de unde tocmai se va fi desprins arca pe care noul Noe îi salvează pe Novalis, Poe, Byron, Rimbaud și Baudelaire: „În seara aceasta/ s-ar putea să apară Cavalerul Dada/ cadavrul literaturii a început să miroasă/ El se arată de regulă pe la/ sfârșit de veac, în amurguri aprinse:/ jumătate înger-jumătate porc de câine –/ și doi ori doi nu mai vor să facă patru/ și, Doamne, frumos mai e/ spectacolul dezagregării/ fiți cu băgare de seamă, el duce/ o ghilotină de cuvinte sub braț/ nici nu veți prinde de veste când ne va asasina zeii/ nici nu veți simți când ne va schimba/ cifrul statuiilor./ Unii l-au și văzut la cafeneaua din colț/ bând cafea cu Ecceziastul, unii/ au și pus la adăpost cuțitele,/ măștile clasice, pipa lui Alecsandri/ și alte lucruri mai însemnate/ Hotărât, el este pregătit pentru/ o nouă cruciadă./ «În zadar crede că ne poate/ influența starea de spirit»,/ zic unii, săpându-și tranșee și mai adânci/ în manuale și creștomatiji/ «Ha, revoluționari de paie, am mai văzut noi!» –/ răbufnesc alții, ghintuindu-și rimele/ și arătând cu degetul la noile generații/ Dar e târziu: pisica dezarticulată a gramaticii/ a trecut sfidătoare prin dreptul Academiei Franceze/ cadavrul literaturii a început să miroasă/ maimuța îmbătrânită a frumuseții/ a căzut din copac –/ semn că în curând se va arăta Cavalerul subțire/ cu ghilotina de cuvinte sub braț,/ răsfățatul tuturor

revoluțiilor, falitul de-o viață/ jumătate porc de câine-jumătate înger” (*Cavalerul Dada*). Într-o lume care și-a uitat poveștile, unde Frații Grimm, Andersen și Creangă au rămas definitiv în departele copilăriei pierdute, unde haina miracolelor „s-a rărit pe la coate” și unde nimic nu mai e *în sine*, dar totul e *în afară*, în noua Danemarcă *rămâne* de veghe în muzeul sentimentelor, în mansarda sa, poetul, „acest zețar așternând în șpalturi șiruri de cocori”. À bon entendeur, salut!

**IOAN HOLBAN**